

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS NEGALIOS PAGRINDU ŠVIETIMO SRITYJE TYRIMO

2021 m. lapkričio 5 d. Nr. (21)SN-168)SP-61
Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) gautas pareiškėjos (toliau – Pareiškėja)¹ skundas, kuriame nurodoma, jog Pareiškėja, gyvenanti Šiaulių miesto savivaldybės (toliau vadinama ir – Savivaldybė) teritorijoje, yra keturių vaikų mama. Trys jau pilnamečiai vaikai turi negalią, ypač daug Pareiškėjos dėmesio ir nepertraukiamos priežiūros reikia itin sunkią negalią turinčiam 19 metų sūnui, kuriam turi būti užtikrinta nuolatinė slauga. Pareiškėja viena rūpinasi 19 metų sūnumi bei kitais savo vaikais.

Pareiškėja augina 7 metų dukrą P., kuriai nuo 2021 m. rugsėjo 1 d. reikia lankyti pirmą klasę. Netoli Pareiškėjos bei jos dukros namų yra Šiaulių centro pradinė mokykla (toliau – Mokykla), kuri priskirta dukrai pagal gyvenamąją vietą. Pareiškėja rašo, kad į šią mokyklą dukra nebuvo priimta. Nors Pareiškėja kreipėsi tiek į Šiaulių miesto savivaldybę, į Savivaldybės merą, tiek į Mokyklą, tačiau Pareiškėjos dukra į Mokyklą nebuvo priimta, motyvuojant, kad Mokykloje nėra vietų. Pareiškėjai buvo pasiūlyta dukrą leisti į kitame miesto gale esančią mokyklą, vėliau – į V. Kudirkos progimnaziją, kuri taip pat yra pakankamai toli nuo Pareiškėjos bei dukros namų, pirmokė viena be suaugusiojo palydėjimo į ją nenuvyktų. Pareiškėjos dukrai būtina lankyti kuo arčiau namų esančią Mokyklą, kadangi tik tokiu būdu Pareiškėja gali užtikrinti tinkamą priežiūrą savo sunkią negalią turinčiam 19 metų sūnui. Pareiškėja taip pat rašė, kad kitu atveju, palikus ilgesniam laikui vieną jos 19 metų sūnų, jam prasidėtų traukuliai ir kt., nebūtų kam suteikti būtinają pagalbą, be to, su svetimais žmonėmis sūnus jaučiasi nesaugiai, todėl jam būtina būtent mamos priežiūra. Pareiškėja telefonu paaiškino, kad ieško visų būdų, kaip užtikrinti dukrai mokymąsi bei 19 metų sūnaus priežiūrą, net užregistravo dukrą į Joniškyje esančią mokyklą (nes

¹ Pareiškėjos vardas ir pavardė Tarnybai žinomi.

šiam mieste gyvena Pareiškėjos mama), tačiau tai sudaro kliūtis užtikrinti tinkamą pagalbą ir priežiūrą kitiems pilnametystės sulaukusiems negalią turintiems Pareiškėjos vaikams.

Pareiškėja paaiškino, kad jokio išlaikymo vaikams iš vaikų tėvo, su kuriuo santuoka nutraukta, negauna. Gaunamų pajamų neužteka vaikų būtiniems poreikiams patenkinti, pavyzdžiui, įsigyti būtino 19 metų sūnui maisto papildu „Nutridrink“. Pareiškėja pranešė, kad yra įsteigusi privatų paramos ir labdaros fondą, kad galėtų gauti paramą vaikų poreikiams iš privačių asmenų, tačiau sudaromos kliūtys ją gauti, Pareiškėjos teigimu, „visiems, norintiems padėti, (Savivaldybės socialinių darbuotojų) būna griežtai uždrausta“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta), įskaitant „Carito“ darbuotojus, taip pat Pareiškėjos sūnui Mantui „užkirstas kelias“ patekti į „Vilties spindulėlio“ grupę. Skunde rašoma, jog iš Savivaldybės darbuotojų patiria žeminimą, dėl to Pareiškėja patiria stresą; stresą sunkiai išgyvena jos vaikai. Buvo inicijuotas vaikų paėmimas iš šeimos, tačiau teismo sprendimu Pareiškėjai pripažinta vaikų globa.

Pareiškėja kreipėsi į Tarnybą, prašydama pagalbos dėl dukros patekimo į Mokyklą, prašė padėti, kad iš jos „3 neįgalių vaikų nebebūtų tyčiojamasi, kad neuždraustų verslininkams jiems padėti“.

Pareiškėja rašė, kad jos vyriausiasis sūnus norėtų įgyti profesiją, tačiau už 140 neįgalumo pašalpą to padaryti negali.

2021 m. rugsėjo 21 d. raštu Nr. (21)SN-168)S-472 Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė Birutė Sabatauskaitė (toliau vadinama ir – lygių galimybių kontrolierė) kreipėsi į Šiaulių miesto savivaldybės administraciją, prašydama atsakyti į klausimus:

„1. Ar galite patvirtinti nurodytas aplinkybes?

2. Dėl kokių priežasčių Pareiškėjos dukra Paulina nėra priimama į Mokyklą, esančią arčiausiai Pareiškėjos bei jos dukros namų, nors tai Pareiškėjos šeimai yra būtina? Ar yra atsižvelgiama į išimtinus Pareiškėjos bei jos neįgalių vaikų poreikius, siekiant užtikrinti, kad dukra galėtų lankyti Mokyklą bei Pareiškėja – rūpintis sunkią negalią turinčiu sūnumi? Jei ne, dėl kokių priežasčių? Prašome pateikti rašytinius įrodymus.

2. Kokią pagalbą, paramą Pareiškėja bei jos vaikai gauna iš Savivaldybėse? Kokios socialinės paslaugos bei finansinė pagalba šeimai užtikrinamos? Dėl kokių paslaugų, pagalbos Pareiškėja yra kreipusis į Savivaldybę? Ar jos buvo suteiktos?

3. Kokia privačių asmenų, nevyriausybinų organizacijų parama, pagalba Pareiškėjos šeimai, kurioje gyvena asmenys su negalia, yra teikiama? Kokia tvarka šeimos ją gali gauti Savivaldybėje?

4. Ar į Savivaldybę kreipėsi privatūs asmenys, norėdami suteikti Pareiškėjai bei jos vaikams finansinę bei kitą paramą? Ar Savivaldybė tarpininkavo, ją teikiant?“

Paprašyta pateikti kitą su tyrimo esme susijusią reikšmingą informaciją, rašytinius įrodymus.

Lygių galimybių kontrolierė 2021 m. rugsėjo 21 d. raštu Nr. (21)SN-168)S-473 kreipėsi į Mokyklos administraciją, prašydama atsakyti į klausimus, ar Mokykla gali patvirtinti nurodytas aplinkybes; dėl kokių priežasčių Pareiškėjos dukra P. nėra priimama į Mokyklą, esančią arčiausiai Pareiškėjos bei jos dukros namų, nors tai Pareiškėjos šeimai yra būtina; ar yra atsižvelgiama į išimtinus Pareiškėjos bei jos neįgalių vaikų poreikius, siekiant užtikrinti, kad dukra galėtų lankyti Mokyklą bei Pareiškėja – rūpintis sunkią negalią turinčiu sūnumi; jei ne, dėl kokių priežasčių.

Paprašyta pateikti rašytinius įrodymus.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

2021 m. rugsėjo 27 d. gautame Mokyklos rašte Nr. S-88(1.9) nurodoma, jog 2021 m. rugpjūčio 23 d. Mokykla gavo Savivaldybės Socialinių paslaugų centro atvejo vadybininkės A. M. laišką su Pareiškėjos prašymu priimti dukrą P. į pirmą klasę. Tą pačią dieną Mokykla raštu pateikė Pareiškėjai atsakymą, kad „2021–2022 mokslo metams į pirmąsias klases laisvų vietų neturime“.

2021 m. rugsėjo 2 d. Mokykla paštu vėl gavo registruotą laišką – Pareiškėjos prašymą priimti dukrą į pirmą klasę. 2021 m. rugsėjo 3 d. Mokykla pateikė Pareiškėjai atsakymą raštu, registruotu laišku, kad laisvų vietų neturi ir priimti P. negali.

Mokykla teigė, kad duomenų apie Pareiškėjos šeimą (apie šeimos narių neįgalumą, būtiną priežiūrą ir pan.) Pareiškėja nebuvo pateikusi. Minėtos ugdytinės priėmimo į Mokyklą galimybės, įvertinus tai, kad laisvų vietų švietimo įstaigoje nėra, buvo aptariamoms su Švietimo skyriaus vedėja Ž. N.

Pareiškėjos prašymas dėl P. priėmimo į pirmą klasę nebuvo patenkintas, nes, vadovaujantis Šiaulių miesto savivaldybės tarybos 2021 m. vasario 4 d. sprendimo Nr. T-32 „Dėl klasių ir mokinių skaičiaus Šiaulių miesto bendrojo ugdymo mokyklose 2021–2022 mokslo metais nustatymo“ II skyriaus 26 punktu, Šiaulių miesto savivaldybės tarybos 2021 m. vasario 4 d. sprendimo Nr. T-33 „Dėl Šiaulių miesto savivaldybės tarybos 2019 m. gruodžio 12 d. sprendimo Nr. T-457 „Dėl priėmimo į Šiaulių miesto savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklas tvarkos parašo patvirtinimo“ pakeitimu“, 2021–2022 mokslo metams suformuotos 2 (dvi) pirmosios klasės, kuriose yra didžiausias leistinas mokinių skaičius.

Mokykloje klasės formuojamos remiantis minėtais dokumentais, taip pat yra sudaryta Mokyklos mokinių priėmimo komisija, kuri savo veiklą organizuoja vadovaudamasi Mokyklos mokinių priėmimo komisijos darbo reglamentu, patvirtintu Mokyklos direktoriaus 2021 m. vasario 26 d. įsakymu Nr. V-2 (1.3).

Mokinių priėmimo į mokyklą tvarka, prašymų formos, kontaktiniai duomenys ir kita aktuali informacija, susijusi su ugdytinių priėmimu į Mokyklą, yra skelbiama viešai, įstaigos internetinėje svetainėje.

Mokykla informavo, kad, vadovaujantis Šiaulių miesto savivaldybės tarybos 2020 m. balandžio 16 d. sprendimu Nr. T-106 „Dėl Šiaulių miesto savivaldybės tarybos 2009 m. sausio 29 d. sprendimo Nr. T-17 „Dėl mokyklų aptarnaujamų teritorijų“ pakeitimo“, yra patvirtinta bendra Mokyklos aptarnaujama teritorija, įtraukus Šiaulių Jovaro progimnaziją, todėl Pareiškėja turėjo galimybę kreiptis į ir į minėtą ugdymo įstaigą.

2021 m. spalio 4 d. gautame Savivaldybės administracijos rašte rašoma, jog lygių galimybių kontrolierės rašte pateiktos informacijos nepatvirtina.

Savivaldybės administracija informavo, kad priėmimas į Šiaulių m. mokyklas organizuojamas vadovaujantis Priėmimo į Šiaulių miesto savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklas tvarkos aprašu (toliau – Aprašas), patvirtintu Šiaulių miesto savivaldybės tarybos 2019 m. gruodžio 12 d. sprendimu Nr. T-457. Prašymai į 1-ąsias klases priimami nuo einamųjų metų kovo 1 d. Pirmumo teise priimami vaikai, gyvenantys Mokyklos aptarnaujamoje teritorijoje. Asmenys, nepateikę prašymo iki gegužės 10 d., netenka pirmumo teisės. Nuo gegužės 20 d. prasideda priėmimas į laisvas vietas. Į laisvas vietas pirmumo teise priimami asmenys, turintys specialiųjų ugdymosi poreikių ir gyvenantys ne Mokyklos aptarnaujamoje teritorijoje, Mokykloje jau besimokančių mokinių broliai ir seserys ir kt. (Aprašo 31 punktas).

Pareiškėjos prašymas dėl dukros P. priėmimo į Mokyklos 1-ą klasę buvo pateiktas 2021 m. rugpjūčio 23 d. Deja, Mokykla jau 2021 m. rugpjūčio 2 d. į abi pirmąsias klases buvo priėmusi po 24 vaikus, t. y. didžiausią Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu nustatytą leistiną mokinių skaičių klasėse. Mokyklos administracija Pareiškėją informavo, kad laisvų vietų neturi ir mergaitės priimti į pirmąją klasę negali. Tą pačią teritoriją aptarnaujanti Jovaro progimnazija taip pat suformavo 3 pirmąsias klases po 24 mokinius ir laisvų vietų nebeturi. Pakartotinį prašymą dėl P. priėmimo Mokykla registruotu paštu gavo 2021 m. rugsėjo 2 d.

Pareiškėjos mama dėl anūkės priėmimo į Mokyklą į Savivaldybės administracijos Švietimo skyrių telefonu kreipėsi 2021 m. rugpjūčio pabaigoje, vėliau prašymą Savivaldybės merui pateikė pati

Pareiškėja. Kadangi laisvų vietų Mokykloje ir Jovaro progimnazijoje rugsėjo 2 d. neatsirado, Pareiškėjai buvo pasiūlyta rinktis artimiausias mokyklas, kurių pirmose klasėse yra likusių laisvų vietų: Vinco Kudirkos progimnaziją ir „Rasos“ progimnaziją. Pareiškėja atsisakė leisti vaiką į šias mokyklas ir telefonu Savivaldybės administracijos Švietimo skyrių informavo, kad vaikas mokysis Joniškio Mato Slančiausko gimnazijoje (toliau – Gimnazija). Gimnazijos direktorė patvirtino, kad 2021 m. birželio 28 d. buvo gautas prašymas dėl P. priėmimo į 1-ą klasę, mergaitė priimta, jos duomenys įregistruoti Mokinių registre. Gimnazijos administracija informavo, kad mergaitė nebuvo atvykusi į Gimnaziją. Pareiškėja pranešė Gimnazijos administracijai, kad vaikas nelanko Gimnazijos dėl šeimyninių aplinkybių. Prašymo dėl vaiko išbraukimo iš mokinių sąrašo Gimnazija negavo.

Savivaldybės administracija teigė, kad išimties tvarka priimti mergaitės į Mokyklos 1-ąją klasę nėra galimybės, nes bus pažeistas Vyriausybės nutarimas ir viršytas didžiausias leistinas mokinių skaičius klasėje. Jei Pareiškėja nuspręs vaiko nebeleisti į Joniškio Gimnaziją, galės Šiauliuose rinktis artimiausią mokyklą, kurioje yra laisvų vietų, t. y. Šiaulių Vinco Kudirkos progimnaziją (atstumas nuo Pareiškėjos gyvenamosios vietos iki mokyklos – 1,2 km). Savivaldybės administracija teigė, jog tikisi, kad vaikas kuo greičiau pradės lankyti mokyklą.

Šiaulių miesto savivaldybės administracijos tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatore, Socialinių paslaugų skyrius, Socialinių išmokų ir kompensacijų skyrius, žinodami šeimos situaciją, nuolat sprendžia klausimus dėl pagalbos teikimo šiai šeimai. Pareiškėjos sūnui M., turinčiam sunkią negalią, Savivaldybės socialinių paslaugų skyrimo komisija 2020 m. spalio 10 d. priėmė sprendimą (toliau – Sprendimas) dėl socialinių paslaugų asmeniui (šeimai), t. y. integralios pagalbos (dienos socialinės globos ir slaugos asmens namuose skyrimo) 4 val. per dieną 5 kartus per savaitę. Šios paslaugos teikėjas – Šiaulių miesto savivaldybės globos namai (toliau – Globos namai). Priėmus Sprendimą Socialinių paslaugų skyriaus atsakingas darbuotojas Pareiškėją informavo apie priimtą Sprendimą. Globos namai gavę Sprendimą keletą kartų bandė susisiekti su Pareiškėja dėl paslaugos suteikimo M., tačiau į telefono skambučius ji neatsakydavo ir pati neperskambindavo, todėl Globos namų atsakingas darbuotojas kreipėsi į šeimos atvejo vadybininkę, prašydamas padėti susisiekti su Pareiškėja, tačiau jai taip pat nepavyko prisiskambinti. Tik 2021 m. sausio 21 d. pavyko susisiekti su Pareiškėja, siekiant suderinti klausimą dėl integralios pagalbos paslaugų teikimo jos neįgaliam sūnui ir informuoti apie paslaugos sūnui teikimo pradžią. Pareiškėja el. paštu pateikė prašymą atidėti paslaugos teikimą dėl šalyje paskelbto karantino. 2021 m. kovo mėn. Globos namų atsakingas darbuotojas dar kartą telefonu skambino Pareiškėjai dėl paslaugos teikimo M., tačiau Pareiškėja informavo, kad gyvena Joniškėje. Globos namų atsakingas darbuotojas periodiškai skambina Pareiškėjai, rašo el. paštu dėl

integralios pagalbos teikimo M., tačiau nepavyksta susisiekti; Savivaldybė nėra gavusi nė vieno Pareiškėjos atsakymo / prašymo.

Savivaldybės administracija informavo, kad darbuotojai yra pasirengę integralios pagalbos paslaugą pradėti teikti Pareiškėjai paprašius / informavus Savivaldybę ir ši paslauga padėtų jai derinti mergaitės palydėjimo į mokyklą klausimą, pasirūpinti savimi, kitais šeimos nariais ir pan. Savivaldybės administracija apgailestauja, kad iki šiol Pareiškėja nepasinaudoja suteikta galimybe gauti paslaugą neįgaliam sūnui.

Savivaldybės administracija informavo, jog nuo 2018 m. rugpjūčio 2 d. Pareiškėjos šeimai teikiama socialinių įgūdžių ugdymo, palaikymo ir (ar) atkūrimo paslauga, taikant atvejo vadybą. Atvejo vadybos metu Pareiškėjos šeimai pagal poreikius teikiamos bendrosios socialinės paslaugos: informavimas, konsultavimas, tarpininkavimas, psichologo paslaugos organizavimas ir kt. Taip pat šeima gauna paramą maisto produktais – sauso maisto daavinį, kurį organizuoja labdaros ir paramos fondas „Maisto bankas“.

Pareiškėjos sūnui su negalia yra mokama 140,80 Eur socialinė pašalpa ir slaugos pirmojo lygio išlaidų kompensacija – 312,00 Eur. Pareiškėjos dukrai P. socialinės pašalpos mokėti Savivaldybės administracija negali, nes nepriteistas išlaikymas, todėl dukrai P. mokama tik vaiko išmoka – 70,00 Eur ir papildoma išmoka vaikui – 40,20 Eur. Pažymima, kad Savivaldybės administracija 2020 m. spalio 2 d. raštu Nr. S-3801 „Dėl informacijos“ informavo Pareiškėją, kokias išmokas ir socialines paslaugas turi teisę gauti jos šeima.

Savivaldybės administracija pažymėjo, kad Pareiškėjos šeimai nuo 2011 m. gegužės 3 d. teikiamos socialinės paslaugos ir kad jas teikia Savivaldybės socialinių paslaugų centras (toliau – Socialinių paslaugų centras). Įsigaliojus Atvejo vadybos tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2018 m. kovo 29 d. įsakymu Nr. A1 – 141 „Dėl Atvejo vadybos tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2019 m. gruodžio 30 d. įsakymo Nr. A1-802 redakcija), nuostatoms, Pareiškėjos šeimai nuo 2018 m. liepos 4 d. yra taikoma atvejo vadyba ir teikiamos socialinės paslaugos, nes socialinės rizikos veiksniai, dėl kurių šeima buvo įtraukta į socialinės rizikos šeimų, auginančių vaikus, apskaitą, neišnykę. Su Socialinio paslaugų centro socialiniais darbuotojais, dirbančiais su jos šeima, Pareiškėja bendradarbiauja epizodiškai.

Savivaldybės administracija pranešė, kad 2021 m rugsėjo 28 d. atvejo vadybos posėdžio metu, atsižvelgiant į 2020 metais Pedagoginės psichologinės tarnybos pateiktą rekomendaciją <<... prieš 1-ąją klasę atlikti pakartotinį vertinimą ...>>, Pareiškėjai buvo pasiūlyta dukrai P. pakartotinai

pedagoginėje psichologinėje tarnyboje atlikti specialiųjų ugdymosi poreikių vertinimą. Pedagoginei psichologinei tarnybai pateikus rekomendacijas būtų galima spręsti klausimą dėl tinkamos ugdymo įstaigos skyrimo mergaitei.

Savivaldybės administracija paaiškino, jog neturi informacijos, kokią paramą iš privačių asmenų ir nevyriausybinių organizacijų gauna Pareiškėjos šeima, ir nėra gavusi privačių asmenų kreipimusi dėl finansinės ar kitos paramos Pareiškėjos šeimai. Rašte pažymėta, kad tai nėra Savivaldybės administracijos kompetencija.

Apibendrinama pateiktą informaciją, Savivaldybės administracija pažymėjo, kad socialiniai darbuotojai, dirbantys su Pareiškėjos šeima, stengiasi padėti šeimai, siūlo įvairią pagalbą savo kompetencijos ribose, tačiau teikti socialines paslaugas Pareiškėjos šeimai yra sudėtinga, nes Pareiškėja dažniausiai priešinasi siūlomai pagalbai ir nėra nusiteikusi geranoriškai bendradarbiauti. Savivaldybės administracijos atsakingi skyriai ir asmenys yra organizavę daugelį tarpinstitucinių pasitarimų dėl Pareiškėjos šeimos situacijos, nuolat ieško ir siūlo įvairių būdų ir galimybių dėl pagalbos suteikimo šeimai, siekiant patenkinti jos poreikius, atsižvelgiant į Pareiškėjos reikalavimus ne kartą keisti paslaugų teikėjai, socialiniai darbuotojai, individualios priežiūros personalas ir pan., tačiau paslaugų teikimas šeimai visais atvejais yra itin komplikuoatas.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar Savivaldybė bei Mokykla, organizuodamos priėmimą į Mokyklą, nepažeidė Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 punkto nuostatų, t. y. ar visiems asmenims, nepaisant *inter alia* negalios, sudarė vienodas sąlygas naudotis Savivaldybės teikiamomis paslaugomis, bei Lygių galimybių įstatymo 6 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatų, kuriose įtvirtinta, kad švietimo įstaigos, kiti švietimo teikėjai bei mokslo ir studijų institucijos privalo užtikrinti vienodas sąlygas asmenims nepaisant lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, kai priimama į švietimo įstaigas, kitus švietimo teikėjus bei mokslo ir studijų institucijas.

Atkreiptinas dėmesys, jog lygių galimybių kontrolieriui nesuteikta teisė vertinti, ar Savivaldybė, vykdydama jai įstatymų priskirtas funkcijas, įskaitant socialinių paslaugų asmenims su

negalia bei jų šeimoms teikimą, tai atliko kokybiškai. Tuo remiantis, minėtos aplinkybės šiame sprendime nėra vertinamos.

Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos (toliau – Konvencija), kurios dalyvė yra Lietuva, 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog valstybės, šios Konvencijos šalys, užtikrina, kad prieš įstatymą visi asmenys lygūs ir lygūs pagal įstatymą, taip pat turi teisę į lygiavertę įstatymo apsaugą ir teisę vienodai naudotis įstatymo teikiamomis galimybėmis be jokio diskriminavimo. Valstybės, šios Konvencijos šalys, draudžia bet kokią diskriminavimą dėl neįgalumo ir garantuoja neįgaliesiems vienodą ir veiksmingą teisinę apsaugą nuo diskriminavimo dėl bet kokios priežasties (Konvencijos 5 straipsnio 2 dalis).

Konvencijos 9 straipsnyje „Prieinamumas“ įtvirtinta pareiga valstybėms, šios Konvencijos šalims, siekti, kad neįgalieji galėtų gyventi savarankiškai ir visapusiškai dalyvauti visose gyvenimo srityse, imtis atitinkamų priemonių, užtikrinant neįgaliesiems lygiai su kitais asmenimis fizinės aplinkos, transporto, informacijos ir ryšių, įskaitant informacijos ir ryšių technologijų bei sistemų, taip pat kitų visuomenei prieinamų objektų ar teikiamų paslaugų prieinamumą tiek miesto, tiek kaimo vietovėse. Šios priemonės, kurios apima prieinamumo kliūčių ir trukdžių nustatymą ir pašalinimą, *inter alia* taikomos: pastatams, keliams, transporto priemonėms ir kitokiems vidaus ir lauko objektams, įskaitant mokyklas, būstą, medicinos įstaigas ir darbo vietas; informacijos, ryšių ir kitokioms tarnyboms, įskaitant elektronines ir avarines tarnybas.

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis asmenų lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje skelbiama, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs; žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtine teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas).

Konstitucinis Teismas taip pat konstatavo, kad konstitucinis asmenų lygybės principas nepaneigia pačios galimybės skirtingai traktuoti žmones atsižvelgiant į jų statusą ar padėtį (Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas).

Jungtinių Tautų bei Europos Sąjungos, taip pat nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija reiškia teisių sumažinimą, suvaržymą ar atėmimą tam tikrai kategorijai žmonių dėl kokių nors asmens požymių. Diskriminacija suvokiama kaip asmenų lygybės principo pažeidimas, kai asmeniui ar asmenų grupei yra sukuriamos mažiau palankios sąlygos, taikomi skirtumai, išimtys, apribojimai ar teikiamas pranašumas, lyginant su kitais asmenimis, esančiais toje pačioje ar tokioje pačioje situacijoje.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalį, tiesioginė diskriminacija – tai elgesys su asmeniu, kai lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu jam taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui. Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 5 dalies nuostatas, netiesioginė diskriminacija apibūdinama kaip veikimas ar neveikimas, teisės norma ar vertinimo kriterijus, akivaizdžiai neutrali sąlyga ar praktika, kurie formaliai yra vienodi, bet juos įgyvendinant ar pritaikant atsiranda ar gali atsirasti faktinis naudojimosi teisėmis apribojimas arba privilegijų, pirmenybės ar pranašumo teikimas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, nebent ši veikimą ar neveikimą, teisės normą ar vertinimo kriterijų, sąlygą ar praktiką pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis.

Pagal Lygių galimybių įstatyme įtvirtintą diskriminacijos sąvoką, tiriant diskriminacijos fakto buvimą ar nebuvimą siekiama nustatyti, ar tam tikras elgesys, teisės norma, praktika galėtų tam tikrą asmenį dėl tam tikro asmens tapatybės požymio, t. y., aptariamam atveju – dėl negalios, priversti atsidurti mažiau palankioje padėtyje nei kitas, šio požymio neturintis asmuo.

Lygių galimybių įstatymo 4 straipsnyje nustatyta, kad teismuose ar kitose kompetentingose institucijose nagrinėjant fizinių, juridinių asmenų, kitų organizacijų ir jų padalinių skundus, pareiškimus, prašymus, pranešimus ar ieškinius dėl diskriminacijos lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, pareiškėjui nurodžius aplinkybes, leidžiančias daryti prielaidą dėl tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos buvimo, preziumuojama, kad tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos, priekabiavimo ar nurodymo diskriminuoti faktas buvo. Skundžiamas asmuo turi įrodyti, kad lygių galimybių principas nebuvo pažeistas.

Tyrimo metu nustatyta, kad, Šiaulių mieste gyvenančiai Pareiškėjos dukrai P. 2021 m. sulaukus 7 metų amžiaus, ji privalėjo pradėti lankyti pirmą klasę.

Pareiškėja 2021 m. rugpjūčio 23 d. bei 2021 m. rugsėjo 2 d. kreipėsi į Mokyklą, prašydama į priimti dukrą P. mokytis į pirmą klasę. Pareiškėjos mama 2021 m. rugpjūčio mėn. telefonu kreipėsi į Savivaldybės administraciją, prašydama priimti anūkę P. į Mokyklą, taip pat Pareiškėja 2021 m. rugsėjo 2 d. pateikė prašymą Savivaldybės merui dėl dukros priėmimo į Mokyklą.

Pareiškėjai į visus pateiktus prašymus atsakyta, paaiškinant, kad Mokykloje abi pirmos mokinių klasės suformuotos, į jas priimtas maksimalus leistinas mokinių skaičius, todėl dukros P. į Mokyklą priimti negali.

Pažymėtina, jog mokinių priėmimo į mokyklas Šiaulių mieste tvarką reglamentuoja šie teisės aktai: Šiaulių miesto savivaldybės tarybos 2021 m. vasario 4 d. sprendimas Nr. T-32 „Dėl klasių ir mokinių skaičiaus Šiaulių miesto bendrojo ugdymo mokyklose 2021–2022 mokslo metais nustatymo“ pakeitimo“ (toliau – Sprendimas T-32); Priėmimo į Šiaulių miesto savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklas tvarkos aprašas (Aprašas), patvirtintas Šiaulių miesto savivaldybės tarybos 2019 m. gruodžio 12 d. sprendimu Nr. T-457; Savivaldybės tarybos 2020 m. balandžio 16 d. sprendimas Nr. T-106 „Dėl Šiaulių miesto savivaldybės tarybos 2009 m. sausio 29 d. sprendimo “Nr. T-17 „Dėl mokyklų aptarnaujamų teritorijų“ pakeitimo“.

Savivaldybės tarybos 2020 m. balandžio 16 d. sprendimas Nr. T-106 numato, kad Pareiškėjos dukrai pagal jos gyvenamąją vietą 2021–2022 mokslo metais buvo priskirtos dvi mokyklos – Mokykla bei Jovaro progimnazija.

Pagal Sprendimo T-32 26 punktą, Mokykloje 2021–2022 mokslo metais sudarytos dvi pirmųjų klasių (48 mokiniai), Jovaro progimnazijoje – 3 pirmos klasių (72 mokiniai).

Remiantis Aprašo 9 punktu, į mokyklą pirmumo teise priimamas asmuo, gyvenantis tai mokyklai priskirtoje aptarnavimo teritorijoje. Aptarnaujama teritorija mokyklai priskiriama Savivaldybės tarybos sprendimu.

Pagal Aprašo 11 punktą, kasmet iki einamųjų metų kovo 31 d. Savivaldybės taryba nustato mokykloms kiekvienos klasių klasių skaičių ir mokinių skaičių jose kitiems mokslo metams. Jei sudaromos jungtinės klasės, tai nustatoma, iš kokių klasių sudaroma jungtinė klasė, ir nurodomas kiekvienos klasių mokinių skaičius. Iki einamųjų metų rugsėjo 1 d. klasių ir mokinių skaičius patikslinamas:

Pagal Aprašo 21 punktą, nuo einamųjų metų kovo 1 d. priimami prašymai į naujai formuojamas klases. Remiantis Aprašo 22 punktu, ne vėliau kaip „iki einamųjų metų balandžio 25 d. mokykla parengia preliminarų priimamų į naujai formuojamas klases vaikų (mokinių) sąrašą (toliau –

preliminarus priimamųjų sąrašas), į kurių pagal iki einamųjų metų balandžio 15 d. gautus prašymus įtraukiami tik vaikai (mokiniai), kurie:

22.1. priėmimo į 1 klasę metu:

22.1.1. gyvena mokyklos aptarnaujamoje teritorijoje, lanko priešmokyklinio ugdymo grupę mokykloje ir pageidauja tęsti mokymą(si) pagal aukštesniojo lygmens bendrojo ugdymo programą;

22.1.2. gyvena mokyklos aptarnaujamoje teritorijoje“.

Pagal Aprašo 24 punktą, „asmenys, nurodyti Aprašo 22 punkte, nepateikę prašymo iki einamųjų metų gegužės 10 d., netenka pirmumo teisės“. Ši nuostata netaikoma mokykloms, kurių „aptarnaujama teritorija sutampa su kitos (-tų) mokyklos (-ų) teritorija (-jomis), ir kai mokykla iki einamųjų metų balandžio 15 d. iš asmenų, nurodytų Aprašo 22 punkte, gauna tiek prašymų, kad mokykla suformuotų Savivaldybės tarybos nustatytą mokyklai klasių ir mokinių skaičių“. Netekę pirmumo teisės asmenys gali būti priimami į laisvas vietas, vadovaujantis Aprašo 31–32 punktais.

Pagal Aprašo 26 punktą, „iki einamųjų metų gegužės 20 d. preliminarus priimamųjų sąrašas koreguojamas ir apie jį informuojami į sąrašą įtrauktų vaikų (mokinių) tėvai (globėjai, rūpintojai), jeigu:

26.1. vaikas (mokinys) nepateko į vieną mokyklą, kuri turi tą pačią aptarnaujamą teritoriją kaip ir kita mokykla, o į kitą nebuvo pateikęs prašymo;

26.2. Aprašo 22 punkte nurodyti asmenys pateikė prašymus į kelias mokyklas“.

Remiantis Aprašo 27 punktu, nuo einamųjų metų gegužės 20 d. prasideda priėmimas į laisvas vietas. Po atrankos į laisvas vietas, vadovaujantis Aprašo 31–32 punktais, „ne vėliau kaip iki einamųjų metų birželio 20 d. mokyklos, gavusios daugiau prašymų, nei Savivaldybės tarybos sprendimu buvo nustatytas klasių ir mokinių skaičius konkrečiose klasėse, užbaigia klasių formavimą ir sudaro galutinį priimamų į naujai formuojamas klases vaikų (mokinių) sąrašą (toliau – galutinis priimamųjų sąrašas), kuris patvirtinamas mokyklos direktoriaus įsakymu. Apie į galutinį priimamųjų sąrašą įtrauktus (neįtrauktus) vaikus (mokinius) mokyklos direktorius ar jo įgaliotas asmuo informuoja prašymus pateikusių vaikų (mokinių) tėvus (globėjus, rūpintojus)“.

Pagal Aprašo 27 punktą, nuo einamųjų metų gegužės 20 d. prasideda priėmimas į laisvas vietas. Po atrankos į laisvas vietas, vadovaujantis Aprašo 31–32 punktais, „ne vėliau kaip iki einamųjų metų birželio 20 d. mokyklos, gavusios daugiau prašymų, nei Savivaldybės tarybos sprendimu buvo nustatytas klasių ir mokinių skaičius konkrečiose klasėse, užbaigia klasių formavimą ir sudaro galutinį priimamų į naujai formuojamas klases vaikų (mokinių) sąrašą (toliau – galutinis priimamųjų sąrašas), kuris patvirtinamas mokyklos direktoriaus įsakymu. Apie į galutinį priimamųjų sąrašą įtrauktus

(neįtrauktus) vaikus (mokinius) mokyklos direktorius ar jo įgaliotas asmuo informuoja prašymus pateikusių vaikų (mokinių) tėvus (globėjus, rūpintojus)“.

Aprašo 28 punkte numatyta, kad „mokiniai, atvykę iš kitų savivaldybių, ir mokiniai, baigę užsienio valstybės ar tarptautinės organizacijos pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo programos dalį ar pradinio, pagrindinio ugdymo programą, po galutinio priimamųjų sąrašo patvirtinimo mokyklos direktoriaus įsakymu, gali būti priimami į mokyklą, kurios aptarnaujamoje teritorijoje gyvena, jeigu atitinkamose klasėse nebus viršijamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu nustatytas didžiausias mokinių skaičius klasėse. Jei priskirtoje mokykloje nėra vietų, tos mokyklos direktorius ar jo įgaliotas asmuo nusiunčia mokinių į artimiausią tą pačią programą vykdančią mokyklą, kurioje yra vietų arba kreipiasi į Švietimo skyrių dėl mokyklos parinkimo“.

Kaip nustatyta iš tyrimo medžiagos, Pareiškėja pirmą kartą į Mokyklą (vėliau – į Savivaldybę) kreipėsi 2021 m. rugpjūčio mėnesį, t. y. kai Šiaulių mieste buvo pasibaigęs priėmimo į pirmas klases terminas bei papildomo priėmimo terminas, klasės buvo baigtos formuoti. Be to, Pareiškėjos dukrai pagal gyvenamąją vietą priskirtose mokyklose, t. y. Mokykloje bei Jovaro progimnazijoje, Pareiškėjos kreipimosi metu jau buvo suformuotos visos pirmos klasės, į minėtas mokyklas priimtas maksimalus skaičius pirmą klasę lankysiančių mokinių, todėl minėtos mokyklos neturėjo galimybės priimti papildomų mokinių.

Tyrimo metu taip pat nustatyta, jog, vadovaujantis Aprašo nuostatomis, Savivaldybės administracijos atstovai pasiūlė Pareiškėjai leisti dukrą į arčiausiai Pareiškėjos bei jos dukros namų esančią Šiaulių miesto mokyklą, kurioje buvo likusių laisvų vietų, – Vinco Kudirkos progimnaziją, taip pat „Rasos“ progimnaziją. Šį faktą Pareiškėja patvirtintino Tarnybos atstovui telefonu.

Atkreiptinas dėmesys, jog, pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės Mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisykles, patvirtintas Vyriausybės 2018 m. liepos 11 d. nutarimu Nr. 682 „Dėl 2011 m. birželio 29 d. nutarimu Nr. 768 „Dėl Mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ (toliau – Taisyklės), pagal kurių 25.7 punktą, klasės, tam tikrais atvejais jungtinės klasės, sudaromos taip, kad užtikrintų bendrųjų ugdymo programų ir bendrųjų ugdymo planų įgyvendinimą ir atitiktų klasių, jungtinių klasių bendrosiose bendrojo ugdymo mokyklose sudarymo kriterijus, nurodytus Taisyklių 1 priede. Taisyklių 1 priedo 1 punkte įtvirtinta, jog didžiausias mokinių skaičius klasėje bei didžiausias mokinių skaičius jungtinėje klasėje, kai mokomasi pagal pradinio ugdymo programą, yra 24 mokiniai.

Tyrimo metu nustatyta, kad, Pareiškėjai kreipusis į dėl dukros priėmimo į Mokyklą, joje jau buvo didžiausias leistinas mokinių skaičius, todėl nei Mokykla, nei Savivaldybė neturėjo teisės priimti į Mokyklą papildomų mokinių, į ją jau priėmus maksimalų Vyriausybės nustatytą mokinių skaičių.

Atsižvelgiant į nurodytas aplinkybes, konstatuotina, kad tyrimo metu nėra pagrindo konstatuoti diskriminacijos dėl negalios fakto paslaugų teikimo srityje, t. y. jog Savivaldybė arba Mokykla padarė pažeidimą, neužtikrindamos pareigos, įtvirtintos Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 punkte bei Lygių galimybių įstatymo 6 straipsnio 1 dalies 1 punkte (Lygių galimybių įstatymo 29 str. 2 d. 5 p.).

Pagal Lygių galimybių įstatymo 17 straipsnio 2 dalį, lygių galimybių kontrolierius atlieka nepriklausomus tyrimus, susijusius su diskriminacijos atvejais, ir nepriklausomas diskriminacijos padėties apžvalgas, skelbia nepriklausomas ataskaitas, teikia išvadas ir rekomendacijas bet kokiais su diskriminacija susijusiais klausimais dėl šio įstatymo įgyvendinimo, taip pat pasiūlymus valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms dėl teisės aktų tobulinimo ir lygių teisių įgyvendinimo politikos prioritetų, vykdo prevencinę ir švietėjišką veiklą, lygių galimybių užtikrinimo sklaidą.

Atkreiptinas dėmesys, jog tiek iš pateikto Pareiškėjos skundo, tiek iš Pareiškėjos pokalbių telefonu su Tarnybos atstovais turinio galima neabejotinai spręsti, jog Pareiškėjai reikalinga psichologinė, teisinė ir kitokia specializuota pagalba, kadangi ji susiduria su nelengvais iššūkiais dėl pareigos vienai nuolat rūpintis itin sunkios negalios sūnumi M., kuris, Pareiškėjos teigimu, stokoja būtinų rehabilitacijos priemonių, maisto papildų. Pareiškėjos šeimai taikoma atvejo vadyba, tačiau manytina, jog Pareiškėjai būtina teikti ir kitokią papildomą tikslinę pagalbą, pvz., ją tinkamai ir laiku informuojant apie prasidėjusį priėmimą į Šiaulių miesto mokyklas bei padedant pateikti būtinus dokumentus ir prašymus.

Vadovaujantis Lygių galimybių įstatymo 17 straipsnio 2 dalimis, Savivaldybės administracijai rekomenduotina informuoti Pareiškėją apie galimą gauti paramą, socialines paslaugas, psichologinę bei teisinę pagalbą ir ją teikti.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, bei vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 16 straipsniu, 17 straipsniu ir 29 straipsnio 2 dalies 5 punktu,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Skundą dėl galimos diskriminacijos negalios pagrindu pripažinti nepagrįstu, nepasitvirtinus jame nurodytiems pažeidimams.

2. Su sprendimu supažindinti Pareiškėją, Savivaldybės administraciją, Mokyklos administraciją.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) arba apygardos administraciniam teismui.

Lygių galimybių kontrolierė

Birutė Sabatauskaitė